

The background is a light blue mosaic pattern. Scattered throughout are several stylized human figures in dark blue. Each figure has a different colored, patterned area on its back or torso: some have yellow with black dots, some have orange with black dots, and some have solid orange. The figures are in various dynamic, almost dancing or falling poses, some upside down, some with limbs outstretched.

Román o dospievaní
od autora bestsellera *Staré odrody*

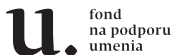
Veľké leto

EWALD ARENZ

PRELOŽILA PAULÍNA ČUHOVÁ

Vydanie knihy z verejných zdrojov
podporil Fond na podporu umenia.

Copyright © 2021 DuMont Buchverlag, Köln
Original German title: „Der große Sommer“

Translation © Paulína Čuhová, 2023
Design, illustration & layout © Elena Čániová, 2023
Slovak edition © Laputa/Literárna bašta, 2023

ISBN 978-80-8283-018-0

Velké let

EWALD ARENZ

PRELOŽILA PAULÍNA ČUHOVÁ

1

Ak by sa niekto z nás štyroch dostal až do Ria de Janeiro, tak by to bol Johann. To bolo jasné od začiatku. Johann mal všetko potrebné, aby sa tam dostal, a navyše bol z nás všetkých jediný hudobník. Ak by to niekto dokázal, bol by to Johann.

Sedel som vtedy vedľa neho. Cez pootvárané okná v triede bolo spolu so šumením vetra počuť zvon z cintorína. Nad líniou vežiakov na druhej strane riečnych lúk v zahmlenej dialke letelo lietadlo. Cvrlikanie dážďovníkov krájalo svetlo letného dňa na svetložlté, vzrušujúco kyslé plátky citróna a ja som si pomyslel, že človek by mal byť vonku a nie sedieť vnútri pri okne. Vonku, na druhej strane rieky, a potom sa vydať smerom na sever, kde ležalo more a dala sa chytiť loď do Južnej Ameriky.

Pol desiatej doobeda bol ten najhorší čas. Prvé dve vyučovacie hodiny práve prešli, no človeku ostávali ešte minimálne štyri.

Johann počmáral celý zošit nulami. Začal s tým už na hodine latinčiny.

„Pod, napíšme najdlhšie číslo na svete.“

Bola to neuveriteľne nezmyselná, no zároveň tak trochu bombová záležitosť. Každý vždy napísal desať riadkov. Zakaždým tri nuly, malý odstup a opäť tri nuly. Pre naše číslo už dávno neexistovalo meno. Skladalo sa z tisícov núl a bolo dlhé takmer ako školský rok. Niekedy sme cez prestávky nechali zošit kolovať a ostatným sa to zdalo zaujímavé, lebo nevedeli, či je to dobré alebo hlúpe.

Johann ma štuchol a hlavou pokynul smerom k oknu. Až teraz započul zvon. Spočiatku vôbec nevedel, že je to umieračik, tak som mu to vysvetlil.

„Ale aj tak znie slobodne,“ skonštatoval.

Súhlasil som.

Zippov hlas sa vznášal nad triedou ako tmavý koberec. Mal som Zippa a jeho hlas rád. Upokojujúci melancholický bas. Hlas, ktorý človeka dokáže aj uspať, ak práve nečaká na výsledky rozhodujúceho písomného testu.

„Prečo to robí?“ opýtal som sa Johanna šeptom. „Prečo nám tie testy jednoducho nevráti? Veď nie je hajzel.“

Johann ľahostajne pokrčil plecami.

„Netuším. Možno na to majú nejaké pravidlo. Asi je v školskom poriadku, že písomné práce sa najprv musia prediskutovať a až potom nám ich vrátia.“

Zippo vysvetľoval chyby. Každú jednu, pričom správny preklad premietol pomocou projektora. Následne napísal na tabuľu chybný postup. Žalúdok ma rozbolel, až keď začal pridávať známky: jedna jednotka, štyri dvojky, dvadsaťdva trojok, dve štvorky, dve pätky. Štyria z tridsaťjeden. Vedel som, kto je jedným z posledných štyroch. V každom prípade to nebol Johann.

Zippo sa vlastne volal Zigankenberg, ale tak ho nevolal nikto. Pritom „Zippo“ bolo pre tohto muža príliš krátke

meno. Meral dva metre a určite vážil aspoň sto kíl. Mal byť boxer alebo zápasník. V žiadnom prípade nie učiteľ latinčiny.

Aj Johann odmietol, aby sme ho volali Jo.

„Johann. Nie Jo alebo Joe, alebo niečo podobné. Som Johann.“

Takto to povedal cez prestávku Dlouhovi, ktorý mu počas prvých týždňov v škole začal hovoriť Joe. Stačilo, že to povedal raz. Niekedy sa tváril tak vážne, až sa človek vystrašil. Odvtedy sme ho všetci volali Johann.

„Určite som to nedal.“

Bolo to akési zaklínadlo. Človek vravieval to najhoršie v nádeji, že to tým zvráti a nejakým zázračným spôsobom dostane štvorku alebo dokonca trojku. Mohlo sa stať.

„Blbosť,“ odsekol Johann.

„Akoby si tomu ozaj veril,“ vyhlásil som. Opäť zaklínadlo.

Pozrel som sa von. Dážďovníky. Ranné svetlo na dlhých vrbových listoch. Modrá, modrá, modrá. Prečo krása sveta zastala na okennej parapete? Tam vonku bolo všetko. Tu dnu nebolo vonkoncom nič.

„Albert.“

Konečne! Zippo rozdával testy. Podľa abecedy. Poriadok musí byť. Aspoňže ich neusporiadal podľa známok. Neznášali to všetci. Samozrejme okrem štréberov.

„Bergmann.“

V triede bolo čoraz hlučnejšie. Jasné. Hej, čo si dostal? Mám trojku. Uf, už som si myslel... Nebolo to až také ťažké, však? Myslím si, že...

Mlčky som sa díval z okna. Občas bolo cítiť vodu. Nevoňala slano ako more, ale aj tak.

„Büchner.“

To som bol ja. Zippo prešiel cez triedu k nám dozadu. Výraz jeho tváre nič neprezrádzal. Podal mi papier.

„Je mi ľúto, Büchner,“ povedal, „nechápem to. Tvoj preklad je skutočne elegantný, no nemá nič spoločné s latinským východiskovým textom.“

Ak to malo byť vtipné, nebolo. Päťka. So štvorkou by to možno ešte nejako klaplo, ale s päťkou... V matematike som síce nebol dobrý, ale priemer som si ešte vedel vyrátať.

Matika: päť. Latina: päť. Asi toľko k téme.

„V poriadku,“ odvetil som vyrovnane.

Johann sa ku mne naklonil, dotkli sa nám plecيا.

„Sorry.“

„Nerieš, je to okej. Hovoril som ti to.“

Z testu som starostlivo zložil lietadielko. Dokonca so vztlakovými klapkami. Nos som ohol trochu dopredu. Odrazu malo *num v numquam* v sebe niečo vtipné. Musel som sa zasmiať, hoci mi vôbec nebolo do smiechu.

„Nuž,“ prehodil som, „prepadol som.“

Prevážil som sa stoličkou dozadu, až sa operadlo dotklo steny. V ruke som točil lietadielko.

„Veď môžeš ísť na reparát.“

Pokrčil som pleciami.

„Myslíš si, že sa tri roky latinčiny dokážem naučiť za šesť týždňov? V matike tak či tak padám nadol. A tým ,nadol‘ mám na mysli fakt nadol. Tisíc metrov pod hladinu. Mariánska priekopa.“

Johann sa zasmial.

„Môžem ti pomôcť.“

„No jasné. Presne vieš, k čomu potom v žiadnom prípade nedôjde. K učeniu.“

Zippo sa k nám znovu vrátil.

„Lohmann.“

Podal Johannovi písomku a krátko prikývol. Johann si ju vzal a očkom rýchlo hodil po známke. Tri mínus. Bolo mu

to takmer trápne; test položil popísanou stranou na stôl. Sledoval som Zippa, ktorý si lietadielko všimol až teraz. Dokonca som ani nevrátil späť stoličku, keď som ho pustil z okna. Úplne ľahkým pohybom. Vznášalo sa perfektnou špirálou pomedzi vrby, zavadilo o konár, padalo nadol vývrtkou, ešte raz sa narovnal a napokon pristálo vo vode. Čauko.

Zippo sa na mňa pozrel a ja som sa zhlboka nadýchol.

„Akoby si nemal dosť problémov, Büchner.“

Otočil sa a odkráčal ku katedre. Dva metre a sto kíľ latiny. Nedokázal som si pomôcť, ten chlap mal pravdu.

2

Je tiché popoludnie. Hľadám hrob, ako som to robil už toľkokrát. Októbrové slnko v rannej hmle žiari ako planúci ohnivočervený flak. Je zima. Gaštany lemujúce cestu sa ešte celkom nesfarbili, ale javor začína byť pestrý. Škumpy pozdĺž cintorínskeho múru už žiaria červenou, akoby čakali na sneh.

Človek by si myslel, že cintorín bude vždy vyzerat rovnako. Napokon, takmer nič sa tu nedeje. Pribudne niekoľko náhrobných kameňov. Alebo spravia cestu. Ale tak to nie je. Možno len zakaždým znovu zabudnem, kde hrob leží. Veď sem nechodievam každý rok. No dosť často, pomyslím si. Len hrob nikdy nedokážem nájsť na prvý pokus. Možno by som si mal tentoraz odfotografovať číslo. Alebo si pre budúcu návštevu uložiť do mobilu jeho polohu. Na druhej strane – načo? Ak nemám ani trochu času porozhliadať sa tu, aký má potom zmysel sem chodiť?

Cintorín je ľudoprázdnny, no veвериčky sú všade. Pravdepodobne pre ne v meste neexistuje lepšie miesto než toto tu. Žiadne autá, žiadni ľudia. Celý svetlý les iba pre ne. Raj. Vedia veвериčky smútiť? Nevyzerajú tak.

A ja? Nevieam, či je to smútok alebo nejaký iný pocit, ktorý ma sem občas doženie. Často to býva na jeseň, to je pravda. Ale

je to smútok? Niekedy netuším, čo som skutočne stratil, nad čím vlastne smútim, keď hľadám hrob. Možno je tento rok ten, ktorý sme mali vtedy. Nie. Nebol to ani rok. Bolo to iba leto, ktoré sa pravdepodobne stane len raz za život. Leto, ktoré azda zažije každý. Leto, cez ktoré sa všetko zmení. Áno. Možnože to nie je len smútok, ale predovšetkým túžba po tomto lete – po tom ne-návratnom, neskutočne krásnom kúzle prvého razu.

Kúpalisko. Moji rodičia našťastie neboli takí upätí ako Johannovi. A možno si dokonca otec, ktorý sa skutočne nezaujímal o školskú kariéru svojich detí, konečne všimol, že som tento školský rok zbabral.

„Zvážime to,“ povedal, čo bolo totálne nebezpečné. Môj otec vždy niečo zvažoval, ale určite nikdy nič praktické. Myslím si, že od mamy dostával vreckové! Ak niečo zväzil, potom to neznamenalono vonkoncom nič. Ak niečo mala zväziť mama, tak som mal problém. Zatiaľ sa však nič nestalo.

Občas som chodieval na kúpalisko rád, aj keď pršalo. Človek mal vtedy všetko pre seba. Celé kúpalisko. Plavčík mi dokonca dovolil ísť v plutvách do päťdesiatmetrového bazéna alebo otvoril skokanskú vežu a bol úplne v pohode, nie ako inokedy. Niekedy sa mi potom v preplnené slnečné dni aj pozdravil. Zdalo sa mi super byť v daždi na kúpalisku, pretože to nikto nerobieval. Neustále mrholilo, ale nebolo zima. Z topoľov, rastúcich všade na širokých lúkach, rovnomerne kvapkalo. Voňala tam tráva a bolo ticho. Žiadny vietor. Vládla tam zvláštna atmosféra. Trochu akoby bol človek v inom meste. Ale väčšmi mi to pripadalo, že má to verejné miesto odrazu v sebe niečo tajomné a ostatní ľudia ho viac nemôžu nájsť.

Bosý som prebehol po mokrej tráve k skokanskému mostíku. Vedľa, v päťdesiatmetrovom bazéne, si niekoľko

starých ľudí plávalo svoje dráhy. Dážď nikomu neprekážal. Tichý svetlosivý daždivý vzduch pôsobil na všetkých upokojujúco. Niekoľko tvári som spoznal. Pravdepodobne sem chodievali každý deň. Aký to bol život? Ísť každý deň na kúpalisko. Každý deň si odplávať dvadsať dráh. Každý deň sa znovu vrátiť domov. Doriti. Je to neskôr ozaj takto?

Uterák som si odložil na zem pri skokanskej veži, kývol som plavčíkovi a pomaly stúpал hore. Dnes sedem a pol metra. Bol to akýsi druh stávky samého so sebou. V to leto som chcel zdolať skok z desiatich metrov. Zvláštne, no z troch metrov to bolo najťažšie. Stále som sa otáčal, až kým som pri otáčaní hlúpo nespadol z dosky, takže som tvárou plesol do vody a mal celý deň červené čelo. Potom to odrazu išlo. Niekedy som to tak mával. Vždy som sa bál veľkých psov, pokým ma jeden pri roznášaní novín neuhryzol. A bolo po strachu. Možno preto, lebo keď sa niečo stalo skutočnosťou, nikdy to nebolo také zlé, aké si to človek predstavoval. Ja som si vedel predstaviť všetko a presne to bol niekedy problém.

Môj prvý skok z piatich metrov bol taký hladký, že som ho odvtedy skákal stále. Žiadny problém. Teraz som po prvý raz stúpал na sedem a pol metra. Schodíky rebríka boli drsné, vlhké a studené. Trochu som sa chvel zimou, posunul som sa o čosi dopredu a postavil sa na miesto, kde sa končilo zábradlie. Meter od kraja. Bolo to vysoko. Prekliato vysoko. Vlastne som chcel skočiť salto vzad. Salto vzad vyzeralo skvele, no bol to ten najľahší skok. Človek v podstate nemusel robiť nič, iba si dôverovať. Ale tu... Pozrel som sa nadol. Fíha. Bolo to približne tretie poschodie. A bolo to rovnaké, ako keď som chcel skočiť z výšky troch metrov: Nešlo to. Nedokázal som sa ani len postaviť na okraj. Vrátiť sa späť už vôbec nie. Pozrel som sa na plavčíka, či sa na mňa díva, no pokojne sedel pod obrovským slnečníkom a čítal si noviny.

Mám jednoducho skočiť dole?

„Hej, čo sa bojíš?“

Úplne som sa strhol, tak som sa vylakal. Človek nepočíta s tým, že sa uprostred dažďa vyšplhá na skokanskú vežu niekto ďalší a bude stáť za vami. Otočil som sa. Vôbec som ju nepočul prísť. Bola približne rovnako stará. Flaškovozeleňé plavky. Tmavé vlasy. A pekná. Extrémne pekná.

„Jasné, že sa bojí.“

Idiot. Idiot. Idiot. Prečo som to povedal?

„Skákala si už niekedy odtiaľto?“

Skutočne som sa bál, no v tej chvíli ma väčšmi trápilo, že ona sa pravdepodobne elegantne hodí z veže, skočí hlavičku alebo vrtuľu, alebo niečo podobné, a ja tu hore budem stáť ako... ako niečo.

Pokrútila hlavou.

„Nie. Videla som ťa tu stáť a čakala som. Chcela som zistiť, či to ide. Ale neskočil si.“

V hlase sa jej zračil úsmev. Nevieťm povedať, či bol výsmešný.

„Môžeme skočiť spolu.“

Povedal som to príliš váhavo. Určite som znel ako zbabelec.

„Tak teda,“ utrúsila len a stúpila na okraj. Okej. Teraz som tam musel stúpiť tiež.

„Raz,“ počítal som.

„Je to riadne vysoko,“ poznamenala.

Pozrela sa na mňa. Musel som sa zasmiať. Obaja sme boli posratí od strachu.

„Okej. Skočíme z päťky.“

To už sa smiala aj ona. Úľava ma zaplavila rovnako rýchlo ako predtým strach. Otočili sme sa a zamierili ku rebríku. Potom odrazu zastala.

„Okej. To nejde,“ povedala, „to vôbec nejde. Poď!“

Znovu sa otočila, vyštartovala a skočila. Dokelu, pomyslel som si, tiež sa rozbehol, vzápätí nekontrolovane padal dolu a bokom plesol do vody tak, že som stratil dych. Potopil som sa poriadne hlboko, hlbšie, ako sa mi zdalo dobré, preto som začal šliapať nohami nahor a po vynorení sa nad hladinu som smrkal z nosa vodu. Vedľa mňa vytryskla do výšky aj ona a pohybom hlavy odhodila vlasy dozadu.

„Narazila som si nohy,“ smiala sa.

„Ja bok,“ dychčal som. „Friedrich. Volám sa Friedrich.“

„Beate. Máš parádne meno. Ale staré, čo?“

Plávali sme k okraju bazéna. Dážď na vodu maľoval tisícky krúžkov. Ticho na kúpalisku nás obklopovalo ako hladká priesvitná látka. Zložené slnečníky na terase pri stánku stáli v šíku, úzke a červené v dažďovej šedi, ako zabudnutí, zadumaní vojaci. Zatvorený stánok vyzeral, akoby spal. Na okamih skutočne patrilo všetko nám.

„Mám zvláštnych rodičov,“ vysvetlil som, keď sme vyšli z bazéna.

„Aha,“ odpovedala.

Mala zelené oči.

3

Prísť domov bolo niekedy ako prejsť z jedného sveta do druhého. Keď som otvoril dvere, takmer vždy tam bol hluk. Niekedy radostný, inokedy hnevливý. Jeden zo psov brechal alebo jedna zo sestier hrala na flautu a Alma do niečoho búchala v rohu chodby, kde si v starej skrini zriadila dielničku. Náš byt bol jednoducho primálny. Šesť detí. Dva psy. A dve mačky. Akoby rodičia nedostatok miesta v byte vedome veľkoryso ignorovali. Bolo to úžasné, ak chcel byť človek súčasťou pestrého a hlučného celku. Bolo to hrozné, ak chcel byť človek sám.

Okamžite vás to vtiahlo. Mysľou som bol ešte na tichom kúpalisku. V daždi. Vedľa dievčata v plavkách fľaškovozelenej farby. Musel som urýchlene zavrieť dvere do svojho vnútra tak ako do kostola. Hluk do kostola nepatril. Prišiel malý brat Kolja a vzal ma za ruku, aby sme si zahrali *človeče, nehnevaj sa*. Zvnútra, z kostola, sa dívaš, ako rozosmievaš malých súrodencov. Ako ich upokojuješ, keď zase raz vypadnú z hry krátko pred cieľom. Má Beate súrodencov?

„Prehral si!“

Vítazný pokrik. Pre Kolju je to ako skutočné víťazstvo. Skutočná hrdosť a aj radosť. Nevedel, že som ho nechal vy-

hrať. Šťastne oklamáný. Ale aj tak to bol podvod, však? Išiel som do svojej izby.

Nemal som vežu ako Johann. Mal som gramofón z oranžového plastu s mizerným reprákom, ktorý mi raz mama podarovala na narodky. Aspoň dačo. Postačoval na nočné počúvanie hudby, avšak na párty nikdy nemal dostatok tlaku. Johann mal zosilňovač a nejaký špeciálny mikrofón. Jeho gramofón bol ťažký a zo striebrosivého kovu a vyzeral fakt draho. Ja som mal ešte aj kazeták, avšak keď som chcel nahrávať kazetu, musel som ho postaviť na posteľ, lebo kábel nebol dostatočne dlhý.

Pustil som si gramofón a zvalil sa na posteľ. Už dávno som izbu nemal sám pre seba. Posteľ stála tak, že som sa mohol dívať z okna. Vonku rástol agát. Raz som si to našiel v jednej z tisícky otcových kníh, lebo som chcel vedieť, čo za strom šíri ľahkú sladkastú vôňu. Nepoznal som nič, čo by voňalo tak číro a súčasne v sebe všetko obsiahlo ako agátové kvety.

Okná boli otvorené, ešte stále pršalo. A odrazu hudba akosi nesesedla. Bola to platňa, ktorú som mal vlastne rád. Hudba, ktorú v detstve počúvala mama. Staré šlágre, pri ktorých som sa, samozrejme, pousmial, avšak ktoré vo mne aj napriek tomu vždy vyvolali príjemné pocity. No odrazu už piesne nezneli správne. Skúsil som si pustiť inú platňu. V polici som ich mal oveľa menej ako Johann, lenže žiadna sa viac nehodila k danej chvíli. Nebolo to tak, že by som už nemal chuť na neworleanský džez alebo platňu skupiny Jethro Tull, ktorú mi požičal brat. Jednoducho prestali byť v poriadku všetky. Akoby tóny hovorili niečo, čo sa ma už netýkalo. Všetko bolo... no hej, milé, ale úplne bezvýznamné. Zobral som platňu so šlágrami a vyhodil ju von oknom ako disk.

Dovnútra sa bez zaklopania vrátil Kolja.

„Máš ísť na večeru.“

„Nie som hladný, drobce.“

Kolja nechal otvorené dvere a bežal do jedálne len preto, aby o desať sekúnd znovu vystrelil spoza rohu. Bol to malý škriatok.

„Mama vraví, že máš aj tak prísť. Chce si s tebou o niečom pohovoriť.“

Postavil som sa z postele. Slová *pohovoriť si* neveštia nič dobré.

„K starému otcovi?“

Úplne ma to zarazilo. Bolo to síce ako vždy, nerozmýšľal som nad tým, čo bude ďalej, ale napriek tomu bol tento návrh ultimatívny prekvapením. Pri stole to trochu stíchlo, pretože sa to týkalo všetkých. Po prvý raz nešiel jeden z nás na rodinnú dovolenku. A bol som to ja.

„To bude blbé!“

Lucie, moja najmladšia sestra. Osemročná a taká premúdrená, že kamoškám z triedy išla stále na nervy. Mne sa väčšinou zdala vtipná. Pre mojich kamarátov sme tak či tak boli vždy ako zoológická záhrada. Žiadna iná rodina nemala toľko detí. Nepoznal som nikoho s viac než dvomi súrodencami.

„To nemôžeš myslieť vážne,“ zatiahol som. Šesť týždňov! Celé letné prázdniny u starého otca. Akurát. Áno, starú mamu som mal rád. Nanu. Bola neuveriteľná. Ale starého otca, úprimne povedané, som sa jednoducho bál.

„Ale áno, môžem,“ vyhlásila matka. Milým hlasom, no pevne rozhodnutá. „Nemôžeš deviatku opakovať ešte raz. Ak nezvládneš reparát, neskončíš školu.“

„Môžem sa učiť na dovolenke!“ oponoval som.

Dobre, v skutočnosti som tomu sám neveril.

„Mami, vážne?! U starého otca?! Môžem... môžem ostať tu a učiť sa. Nikto ma nebude rozptyľovať. Veď je tu predsa aj Alma. Obaja môžeme proste...“

Matka sa nedala nahovoriť vskutku na nič.

„Alma musí počas praxe bývať na internáte pre zdravotné sestry. A vy dvaja šesť týždňov sami v byte? Nie. Dokonca dostaneš hore u starej mamy vlastnú izbu. Veď je tam ešte aj ona.“

Úžasné. Šesť týždňov u chlapa, ktorému som musel do desiatich rokov vykať. Pán profesor. Otčim mojej matky, ktorého sa báli všetci v rodine. Zrejme okrem nej. A bolo po letných prázdninách.

„Si blbý, či čo?“

Johann sa bavil. Ráno, štvrt' na osem. Bolo ešte chladno a my sme stáli na obrátke električky v telefónnej búde. Prezeral som si telefónny zoznam. Človek by neveril, koľko Endresovcov v meste bolo. Neodpovedal som. Johann si ušúlal cigaretu a pootvoril dvere, keď si ju zapaloval.

„Prečo si sa jej nespýtal, kde býva?“

Hej. Prečo som sa jej nespýtal, kde býva.

„Netuším.“

Ako som mu mal vysvetliť, že som sa jej to nedokázal opýtať, pretože tým by som dal najavo, že mám o ňu záujem?! Na druhej strane som robil presne to – zaujímal sa o ňu. Prečo som potom nechcel, aby to vedela? Možno som sa jej neopýtal, lebo ani ona sa neopýtala mňa. Čo to bolo? Vari sa ľudia nepýtali, pretože sa báli sklamania? Že by o nich nebol záujem? Super stratégia. Aspoňže som poznal jej priezvisko. Tolko som sa od nej dozvedel, než sme sa rozdelili pri vchode.

„Budete tam ešte dlho?“

Akási žena netrpezlivo klopkala na dvere. Akoby sme ju nepočuli. Taká v kvietkovanom pracovnom plášti. Bez blúzky,